

50 jaar kunst, 30 jaar Mixed Media: Melancholie

Om Paul Eurlings' kunst te kunnen vatten , moet men terug naar de pre – Mixed Media, naar de tijd van de reliefcollages van buizen, naar de 'papiers collés', waarbij de compositie ontstond via vlakken met erin of opgekleefde materialen, met dragers als behangpapier, karton, linnen, draad en andere. Een soort van popart met optische, conceptuele effecten. Het figuratieve verloor er zijn materiaalkarakter, doordat het papier- of kartonfragment als een abstract – vaak wit – veld geïntegreerd werd in de compositie. Anderzijds vormde de collagetechniek, die toen reeds met de traditionele ontwikkelingsgang van het schilderen brak, juist het uitgangspunt voor de nieuwe behandeling van het voorwerp. Hierdoor kreeg het iets surreëls en leunde het alleszins aan bij de lijn van het constructivisme.

Wat volgde was een zoekend proces vol suprematie, de uitzuivering tot de essentie, verdieping, geleding, doorzicht, ervaring en dat, gespreid over dertig jaren. Een combinatie van denken, van handelen en materialenkennis. Elke geste getuigt van een intense voorbedachtheid, het thema controlerend, nooit uit de hand gevend, streng beheersend.

Zo moeten we Pauls Mixed Media plaatsen. Het experiment pur sang dat tien jaar duurde, met gemanipuleer van verven, van ondergronden: glad, dun, korrelig, van afstoting tussen verf en lijm, een proces dat resulteerde als uitgangspunt voor de eerste waardige Mixed Media, die wij nu in 'De Vijf' herkennen. De 'Vijf' als vertrekpunt voor de vele andere genummerde werken. Overigens, nummers, als een bewuste abstractie, als een afzetten tegen titels. Geen groots beschrijf, het werk an-sich telt. Meedogenloos, bewogen.

Tal van andere invloeden uit Pauls vroegere carrière zal in heel zijn oeuvre worden geïntegreerd en als een constante terugkeren: vertrekkend vanuit de prille schilderlessen bij E.H. Moors op de normaalschool, over de invloed van het Koninklijk Hoger Instituut voor Beeldende Kunsten in Antwerpen via de decoratieve elementen uit zijn Sphinx – periode, o.l.v. dé grote inspirator Guill. Serpenti. Maar ook de emotievolle band met zijn leraren - mentoren Harrie Koolen en Willy Gorissen en de veelheid van grafische technieken – de lithografie, de zeefdruk en etskunst - uit de vele werkstages aan het Frans Masereelcenter in Kasterlee hebben een bepalende rol gespeeld. Eurlings verlangt en streeft naar interactie, naar communicatie, vanuit een integere discipline. Als ex leraar plastische opvoeding, lid van de KTO - programmacommissie aan de Guimardstraat, is hem dit gegeven ook niet vreemd. Wars van willekeur, zijn einddoel duidelijk voor ogen, zo is de wil van de meester. De Meester met zijn werk, dat maatschappelijk – decoratief, verdiepend, consequent uitdiepend, sociaal vaardig en bij wijlen geëngageerd is. Termen die nu nog van toepassing zijn op Paul als bestuurslid van de St. Aldegondiskring. Een kring die de kunst altijd hoog in het vaandel droeg.

Eurlings groeit. Hij is nooit een beeldenstormer geweest. Paul wil verandering, maar niet ten koste van de traditie en van de ervaring. Kijk naar die eerste werken, naar die aanvankelijk beheerste, maar sterk geconcentreerde composities, waarbij de techniek een geïntegreerd middel wordt. Eerst nog neutraal qua kleur, maar gaandeweg evoluerend naar ingetogen monochroom, in een beperkt gamma, maar toch reeds rijk aan onderliggende verschillen. Om uiteindelijk over te gaan naar het componerende coloriet. Met één constante : steevast aards van kleur. Het toont zijn gevoelsverbondenheid, zijn ge-aardheid, de aard-, tak- en wortelvastheid. Anorganisch versus organisch, vermolmd, humus, hechting en onthechting, vergankelijk en onovergankelijk. Ondergronds primitief, of ceremonieel, de bast vertakkend zoals tal van zijn fraaie boompartijen. Eén woord vat heel het oeuvre samen: Melancholie. Melancholie, weemoed, maar geen zwaarmoedigheid. Eerder hunkering, een emotievol verlangen, een stille mijmering naar nieuwe warmte. Een nieuwe warmte die het dorre kleurt, om Katleen Boedt te parafraseren.

Of zoals Hugo Claus zegt: 'Melancholie moet je beschouwen als een mooi instrument, dat je als dichter ter beschikking staat zoals een cello bijvoorbeeld. Maar je moet er niet in zwelgen. Het is een onbestemd gevoel zoals de suadade in de Fado, dat je naar beleven kunt oproepen in tegenstelling tot angst, die je overvalt en waar je niets over te zeggen hebt". Dixit Hugo Claus.

Optimisme krijgt bij Eurlings dus echt een kans, want zijn papavers en zaadhuizen breken open als waren het plots lenteknoppen, vanuit het verval ontstaat een vol nieuw leven.

Het is een intiem geweld van kiemen en ontkiemen. Werk dat soms letterlijk uit het niets opbloeit. Al blijft het geheel nog getemperd. Enkele constanten toch: de grafische esvormen, decoratie als op vroeger porselein, gekke spelingen in het reliëf, ontstaan door het hanteren van oneigenlijke schildermaterialen als een boor, een bunzenbrander, een etspen. Maar anderzijds ook: opgeschilderde bolletjes, vinnige vuurwerkvinkjes, insecten en dergelijke. Het zorgt niet alleen voor dynamiek, maar ook voor zelf – relativering, soms spelerei. Elk werk weerspiegelt hoe dan ook een gevoelsmoment, een verhaal. Kijk bv naar 'Hiroshima', waar Paul de gedeukte samenleving laat opstaan om te leven; in wat aanvankelijk lijkt op een onomkeerbare chaos breekt een blauw wolkje door, laat hij Japan verrijzen uit het puin, toont hij dat leven sterker is dan het graf van de dood. Een haast bijbels motief. Overigens, het geruisloos kiemen tot nieuw leven, de groei in stilte, wat is er meer religieus dan dit thema ? Niet toevallig wijdde 'Kerk en Leven' enkele jaren terug nog een volle pagina aan Paul Eurlings. Zijn werken bieden immers ongewild momenten van reflectie op de nieuwe zingeving. Ze getuigen daarom terecht in stille devotie aan deze kerkwanden, als betrof het New Age.

Een zevental schilderijen heeft Eurlings in de jaren negentig herwerkt. Dat gebeurde na een sombere periode. Wanneer de kunstenaar plots de explosieve kracht uit de natuur terugvindt, worden de vormen door elkaar gesneden, waarbij alles slingert; er sijpelt voorzichtig een andere kleur binnen en een speciale lichtinval plaatst alles in een ander perspectief, het geheel krijgt iets mystieks, ja, zelfs een dramatische spanning wordt heropgebouwd. Kijk naar die dynamische paddenstoelen, naar het plotse eruptieve. Waar Eurlings aanvankelijk verzacht, vermindert en afremt, laat hij nu de energie de vrije loop. De artiest bloeit open. Ook dat is evolutie. Hij hoeft niet alles meer te vatten. De Mixed Media mag breed een eigen leven leiden.

Intussen biedt zijn studie van de aquarelkunst kans tot herbronning. Omwille van technische redenen laat hij de mixed media een beetje op zijn honger. Inplaats ervan komen disciplines als etswerk en aquarel naar voren. Eurlings hanteert deze echter met dezelfde gedrevenheid. Hij puurt uit tot op de grens van het kunnen, zonder dat het werk plots in elkaar stuikt. Hier etaleert de kunstenaar meer fascinerende en vrije landschappen met frele, haast niet te vatten luchtpartijen.

En ook al vertrouwde Paul me recent nog toe : " Ik wil geen werken meer op de wereld zetten die niet meer op zijn plaats komen, " ik ben er zeker van dat hij , na zijn herbronning, voldoende nieuwe elementen heeft gevonden om terug aan de slag te gaan en terug thuis te komen bij zijn 'Mixed Media'. Misschien daarom een oproep aan het beleid om meer atelierfaciliteiten te creëren waar kunstenaars - in deze - , tijd en ruimte krijgen om via hun inspiratie een stuk duiding te geven aan het huidige wereldbeeld. Maar dit is stof voor een andere discussie.

Jempi Welkenhuyzen
recensent